

A globális környezet középtávú gazdasági előrejelzése

***Gazdasági növekedés: a termelési tényezők áramlása, különös tekintettel
az áru- és szolgáltatás-forgalomra***

Vitaanyag

2007. január

1) A világkereskedelem helyzete az ezredforduló után

2000 és 2005 között a világ áruexportjának értéke átlagosan évi 10 százalékkal emelkedett, s 2005-re 10159 milliárd dollárt ért el. A szolgáltatások exportjának értéke szintén hasonló ütemben nőtt, ugyanakkor értéke csak 24 százaléka az áruexporténak. Ráadásul 2002 óta a szolgáltatásexport növekedési üteme elmarad az áruexportétól (1. táblázat), ami alapvetően az energiahordozók¹ és a nyersanyagok² igen vehemens áremelkedésével magyarázható.

A 2004-es csúcs után 2005-ben kismértékben visszaesett az áru- és szolgáltatásexport növekedési üteme, ami a világgazdaság lassuló növekedési ütemével magyarázható. 2005-ben a világexport **volumene** 6 százalékkal emelkedett. A legdinamikusabb export- és importnövekedésre a feltörekvő gazdaságokban és a fejlődő országokban került sor: exportjuk volumene 2005-ben 11,2 százalékkal, míg importjuké 12 százalékkal nőtt, s ezen belül fejlődő Ázsiáé 17,3, illetve 12,5 százalékkal. A dinamikus kereskedelem bővülés hatására a fejlődő országok világkereskedelmi súlya 35 százalék, a fejlett országoké pedig 60 százalék, s a világkereskedelem legfőbb húzóereje továbbra is az amerikai gazdaság. (1. ábra)

1. táblázat
A világ áru- és szolgáltatásexportjának alakulása

	Érték (milliárd dollár) 2005	Évi százalékos változás				
		2000-05	2002	2003	2004	2005
Áruexport	10159	10	5	17	22	13
Agrártermékek	852	9	6	16	15	8
Nyersanyagok	1748	15	-1	24	33	36
Késztermékek	7312	9	5	16	21	10
Szolgáltatásexport	2415	10	7	14	20	10

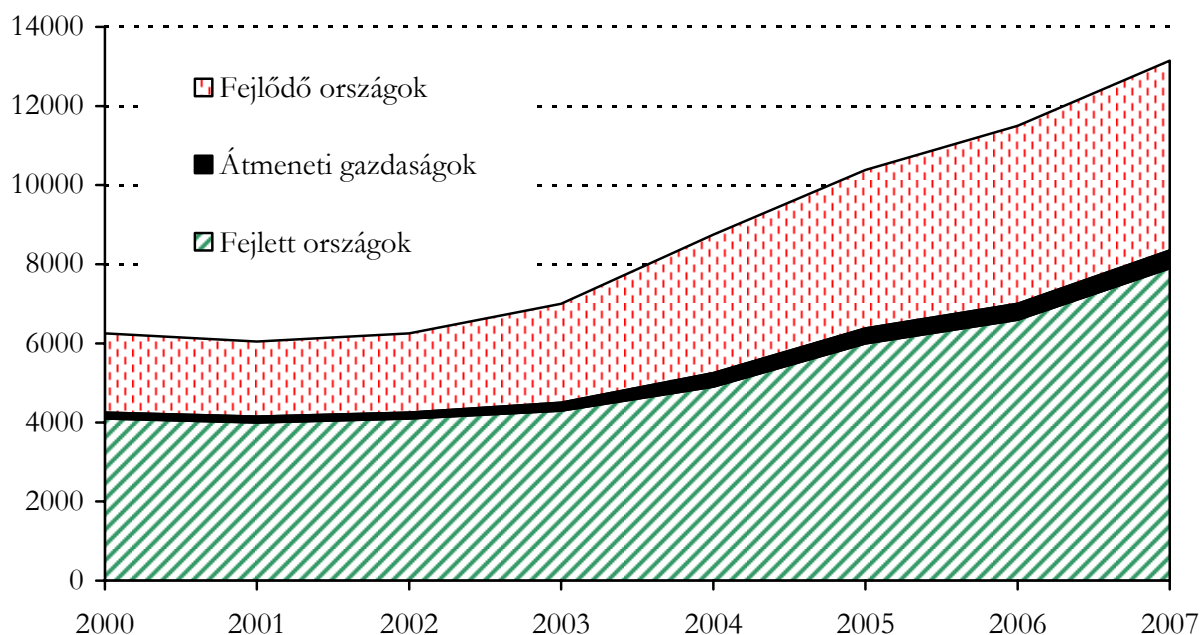
¹ 2005-ben az energiahordozók ára közel 40 százalékkal emelkedett.

² 2005-ben a vasérc ára 71 százalékkal emelkedett, az urániumé 55 százalékkal, a cinké 31 százalékkal és a rézé 28 százalékkal.

Szállítás	570	10	5	13	24	12
Közlekedés	685	7	5	10	18	8
Egyéb szolgáltatás	1160	12	10	18	18	11

Forrás: World Trade Report, WTO, 2006

1. ábra
A világexport relációs struktúrája, 2000-2007
(milliárd USD)

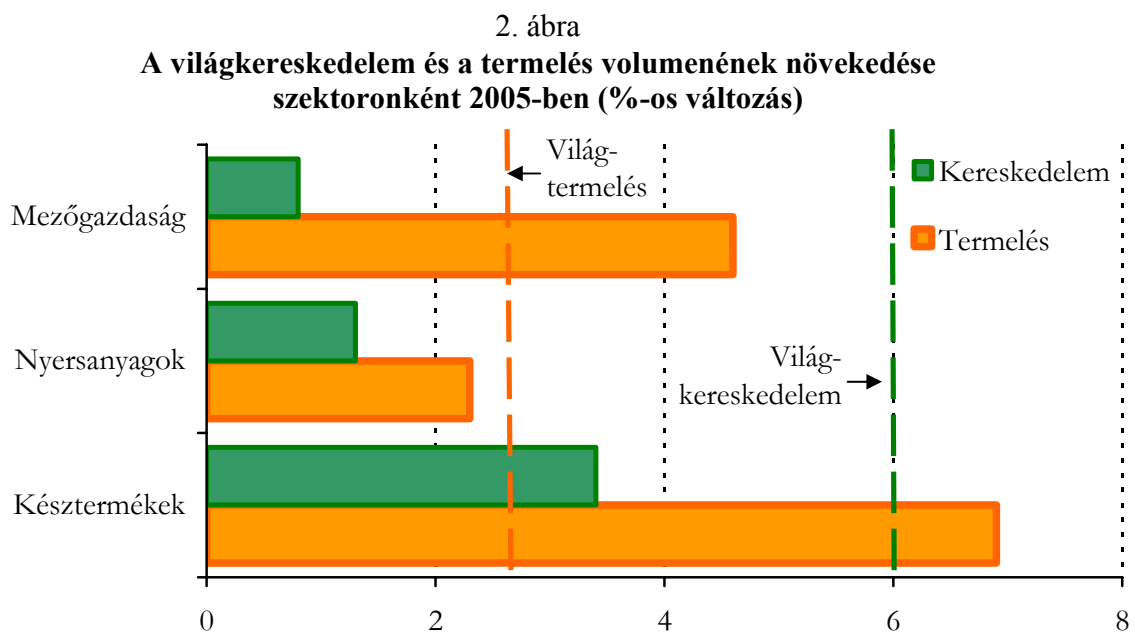
Forrás: World Economic Situation and Prospects 2007, p. 37.

Míg a késztermékek – amelyek a világexport több mint 70 százalékát teszik ki – 6 százaléknál nagyobb exportnövekedést mutattak,³ addig az energiahordozók és a kitermelőipari termékek kivitelének volumene mindössze 2,5 százalékkal nőtt s az agrártermékeké pedig 5,3 százalékkal, annak ellenére, hogy a világ agrártermelése majdhogynem stagnált. Ez részben az amerikai kontinens exportjának növekedésével, valamint az élelmiszerimportra szoruló országok vásárlásainak emelkedésével

³ Elsősorban a gyógyszerek, valamint az irodai és a telekommunikációs termékek kereskedelme nőtt dinamikusán.

magyarázható. A szolgáltatáskereskedelem húzóágazata a szállítás volt, ami alapvetően a szállítási költségek (energiaárak) emelkedésének tulajdonítható.

Az árukereskedelem mindhárom szektorára jellemző, hogy a **kereskedelem** 2005-ben is sokkal dinamikusabban nőtt, mint a **kibocsátás** (2. ábra), következésképpen a kereskedelemnek a GDP-hez viszonyított aránya – ami a nyitottság és a globalizálódás egyik mérőszáma – tovább nőtt. 2005-ben a világ 44 455 milliárd dollárnyi GDP-jének 28 százalékát tette ki a világ áru- és szolgáltatásexportja.

Forrás: *World Trade Report*, WTO, 2006, 3. oldal

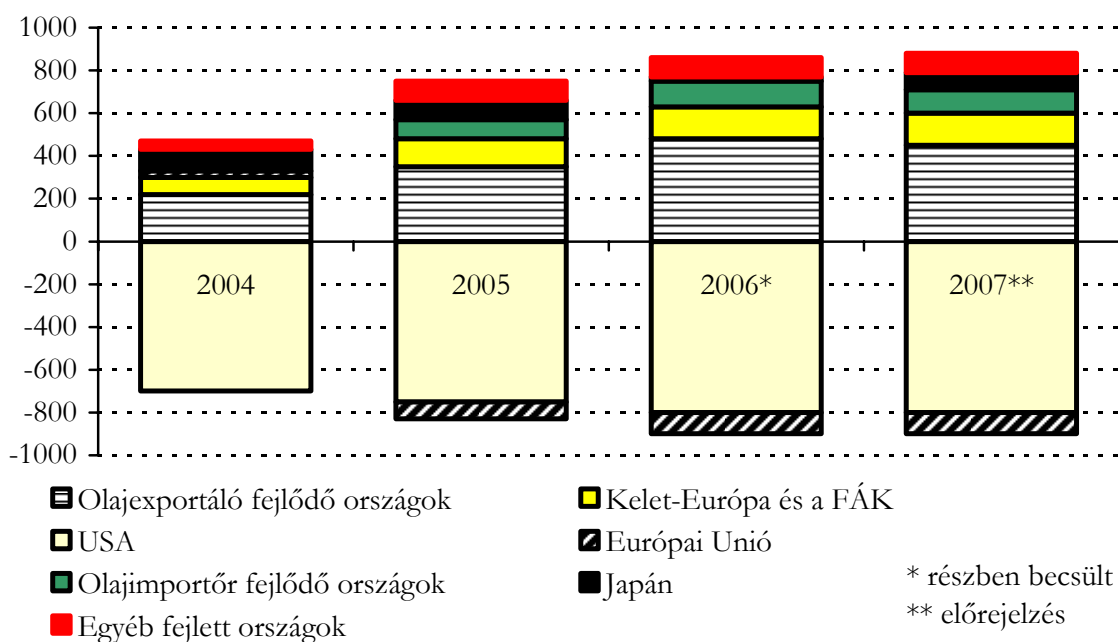
Jelentős kereskedelemgeneráló hatással járt az **energiaárak** emelkedése, ami egyrészt az olajexport növekedésén, másrészt az olajexportőr országok növekvő vásárlásain keresztül fejtette ki hatását.

A **textil- és ruházati termékek** kereskedelmének élénküléséhez vezetett, hogy 2005-ben lejárt a WTO Textil-megállapodása (*Agreement on Textiles and Clothing*, ATC), megszűntek a mennyiségi korlátozások. A kereskedelemélénkülést csak kismértékben vetette vissza, hogy 2005 második felében korlátozó intézkedéseket vezettek be a kínai textil- és ruházati exporttal szemben. Az ATC-megszűnte következtében Kína és India

jelentős mértékben tudta növelni piaci részesedését, míg a fő vesztesek a latin-amerikai és afrikai szállítók lettek.

A világkereskedelem fentiekben bemutatott változása globális szinten tovább növelte a folyó fizetési mérleg **egyensúlytalanságot**: míg az olajexportőr országok és régiók, valamint az ázsiai országok tovább növelték kereskedelmi mérlegtöbbletüket, addig az USA kereskedelmi mérleghiánya 770 milliárd dollárra emelkedett 2006 végére, megközelítvén GDP-je 7 százalékát. A kínai többlet ugyancsak az ország GDP-jének 7 százalékával egyenlő.

3. ábra
Az árukereskedelmi mérleg alakulása, 2004-2007
(milliárd USD)

Forrás: *World Economic Situation and Prospects 2007*, p. 37.

Kína világkereskedelmi súlynövekedésében jelentős szerepet játszott, hogy 2001 végén csatlakozott a WTO-hoz. 2004-re a világ harmadik kereskedelmi hatalmává vált⁴ – Németország és az USA után –, s az előrejelzések szerint 2007-re a világ második kereskedelmi hatalma lesz, s 3 éven belül pedig megelőzheti az USA-t is. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a kínai export több 50 százalékát külföldi tulajdonú

⁴ A világexporton belüli súlya 7,3%, a világimporton belüli pedig 6,1%.

vállalatok termelik. Míg korábban Kína világkereskedelmi szerepnövekedése elsősorban saját belső növekedésének és újabb- és újabb exportpiacok meghódításának a következménye volt, addig 2003 óta Kína a nyerstermékek növekvő importpiacává vált. A másik változás, hogy míg korábban a kínai termékek elsősorban a fejlett országok piacaira irányultak, addig az ATC megszűnte óta a kínai áruk más fejlődő országok termékeivel versenyeznek harmadik piacokon, vagy éppen a fejlődő országok belső piacán növelik a versenyt, szorítják ki a hazai árukat. Szintén új fejlemény Kínának az afrikai kontinenssel megélénkült kereskedelmi kapcsolata: 2002 óta mindkét irányba megháromszorozódott a forgalom, s a kínai import meghaladja az Afrikába irányuló kínai exportot. Az export és az import szerkezete komplementer: a kínai export elsősorban feldolgozott termékekből áll, míg a kínai import nyerstermékekből (energia, agrártermékek).

Magyarország 2005-ben 62,1 milliárd dolláros áruexportjával a világ 36. legfontosabb exportőre volt a világexport 0,6 százalékát adván, s 66 milliárd dolláros importjával pedig a 33. helyen állt. Ami a világ szolgáltatáskereskedelméből való részesedést illeti, 2005-ben Magyarország a világ szolgáltatás exportjának 0,5 százalékát adta (= 12,3 milliárd dollár), s ezzel a 36. helyet foglalta el, míg a világ szolgáltatásimportjából ugyancsak 0,5 százalékkal részesedett (= 11,6 milliárd dollár) s ezzel a 37. helyen állt.

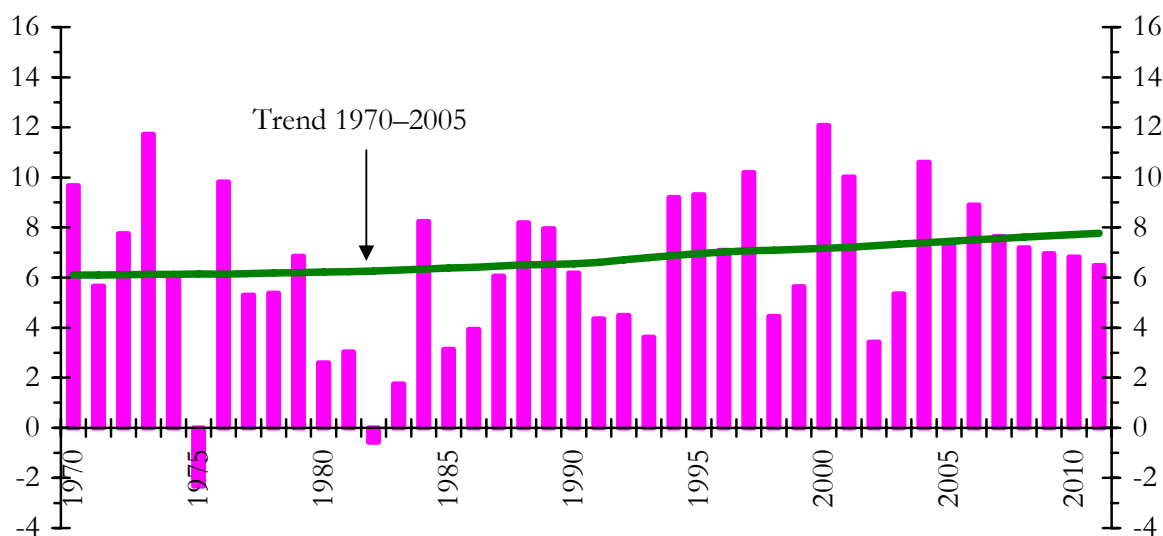
2) Rövid- és középtávú kilátások

Valószínűsíthető, hogy az elkövetkezendő években is folytatódni fog az az évtizedek óta megfigyelhető tendencia, hogy **a világkereskedelem a világtermelésnél dinamikusabban** nő. A múltbeli tendencia szerint míg 1986 és 1995 között a világ GDP-je évi 3,3 százalékkal bővült, addig a világkereskedelem évi 6,2 százalékkal nőtt, s míg 1996 és 2005 között a világtermelés évi 3,8 százalékkal gyarapodott, addig a

világkereskedelem évi 6,5 százalékkal emelkedett (Kiss, 2005).⁵ Következésképpen a világ GDP-jének egyre nagyobb százaléka realizálódott a világkereskedelmen keresztül: a 90-es évek elején 20 százaléka, az ezredfordulót követően pedig 30 százaléka.

A *World Economic Outlook* előrejelzése szerint ⁶ a világ áru- és szolgáltatáskereskedelmének volumene 2007-ben 7,6 százalékkal bővülne, majd 2010-ig kismértékben csökkenne a bővülés növekedési üteme, s 2010-re 6 százalékra, vagyis a 2005-ös értékre szelődülne (4. ábra), amennyiben a világgazdaság növekedési üteme 5 százalék körül lenne. A viszonylag magas gazdaságnövekedési ütemet azzal magyarázzák, hogy a fejlett országokban a belső kereslet élénkülni fog, a fejlődő országokban és a feltörekvő gazdaságokban nem lesznek felesleges kapacitások és a pénzüpiaci feltételek is kedvezőbbé válnak. A kereskedelebővülés motorjai egyértelműen a feltörekvő gazdaságok és a fejlődő országok lennének.

4. ábra
A világ áru- és szolgáltatáskereskedelme volumenének
évi növekedési üteme
(százalék)

Forrás: *World Economic Outlook*, 2006 September, 1. oldal

⁵ A fentiekben bemutatott trend alól egyetlen év, nevezetesen 2001 volt a kivétel, amikor a világkereskedelem a világ GDP-jénél kevésbé dinamikus, mindösszesen 0,2 százalékkal gyarapodott, ami egyrészt a megelőző év igen magas, 12,5 százalékos növekedési ütemével, másrészt a tőkeáramlás nagyarányú visszaesésével magyarázható.

⁶ Lásd: *World Economic Outlook*, 2006 September

A 2005-2010 közötti időszakra prognosztizált 6 százalék körüli világkereskedelem bővülési ütemet több tényező függvényében lehet reálisnak, alul- vagy túlbecsültnek tartani.

a) Az egyik meghatározó tényező a **világgazdaság növekedési üteme**, valamint a gazdasági növekedés és a kereskedelem-bővülés közötti **korreláció**. Az eddigi évtizedes trendek ugyanis azt mutatták, hogy a világkereskedelem bővülése 2-2,2-szerese volt a gazdaság növekedési ütemének. Kérdés, hogy ez a korreláció a jövőben is fenn fog-e állni, vagyis számíthatunk-e a világgazdasági nyitottság további növekedésére és a globalizáció elmélyülésére. A *World Economic Outlook* prognózisa vagy a gazdasági növekedési ütemet becsli túl, vagy a kereskedelem bővülésének ütemét becsli alul, s ebben az esetben azt feltételezi, hogy a kereskedelem-bővülés forrásai elapadóban vannak, a világgazdasági nyitás dinamikája megtörik. Egyes becslések szerint a világ GDP-je 2005 és 2010 között évi 3,5-4,0 százalékkal fog bővülni (*A magyar gazdaság 2010-2015...*), ami 2-es rugalmassági együtthatót feltételezve a *World Economic Outlook* becslésénél magasabb, 7-8 százalékos világkereskedelem bővülést involválna.

b) A világkereskedelem dinamikus bővülésének alapvető feltétele tehát az **országok** növekvő **nyitottsága**, ami a dereguláció, a liberalizálódó kereskedelem- és tőkepolitika, a globalizálódó világba való növekvő integrálódás, a piacnyitás, a nem tarifális akadályok leépítése, az elektronikus infrastruktúra fejlődése, a tranzakciós költségek csökkenése következtében nőhet. Míg 2005-ben a világ legnyitottabb országai Belgium, Németország és Hollandia voltak, addig az elkövetkezendő időszakban elsősorban a feltörekvő gazdaságok nyitottsága fog tovább nőni. Becslések szerint (*Opening economies succeed...*) 2020-ra a világ három legnyitottabb gazdasága Korea, Kína és Törökország lesznek.

A feltörekvő gazdaságok közül Ázsiában elsősorban Kína, India és Korea nyitottsága fog nőni, a további dereguláció, a nem tarifális akadályok leépítése, a globális üzleti hálózatokba való beépülés, az elektronikus networking elterjedése következtében. Európában főleg Törökország válik nyitottabbá, míg Amerikában Mexikó és Brazília. Törökország nyitottsága például az EU-csatlakozásra való felkészülés következtében fog emelkedni. A fejlett országok közül elsősorban Spanyolország nyitottsága fog nőni az

Európa és Latin-Amerika közötti közvetítő szerepnek köszönhetően, valamint Görögországé, Írországé, az USA-é és Franciaországé. Ugyanakkor továbbra is zárt gazdaságok maradnak Argentína, a Dél-afrikai Köztársaság, Indonézia és Új-Zéland.

A világkereskedelem bővülésének további emeltyűje a **nemzetközi tőkeforgalom**, s ezen belül is a **közvetlen beruházások** dinamikus növekedése, valamint a **multinacionális vállalatok** tevékenységének intenzitása lesz.

A 90-es években a világ pénzügyi áramlásainak legdinamikusabb szegmense a közvetlen beruházások (FDI) voltak: míg 1990 és 1999 között a világ exportja értékben 1,6-szeresére emelkedett, addig a világ tőkeexportja több mint négyszeresére, vagyis a kereskedelemnél nagyobb mértékben nőtt a beruházási célú tőkefektetések forgalma, nem beszélve a spekulációs célú tőke- és pénzmozgásról. A jelentős növekedés következtében a külföldi tőkebefektetések 2000-re már a világ összes beruházásainak 20 százalékát tették ki. 2000 óta a külföldi tőkebefektetések az 1400 milliárd dolláros csúcstról 2003-ra 558 milliárdra csökkentek, majd 2004-re 711 milliárd dollárra s 2005-re pedig 916 milliárd dollárra emelkedtek (*World Investment Report...*). A 2005-ös 29 százalékos növekedés részben a cross-border M&A (mergers and acquisitions = összeolvadások és vállalatfelvásárlások), részben pedig a fejlett országokba irányuló tőkebefektetések következménye volt.

Ami a tőkebefektetések szektorok szerinti megoszlását illeti, tovább csökken a feldolgozóipar részaránya, ugyanakkor növekszik a nyersanyag-kitermelésbe és a szolgáltatásokba (pénzügyi és telekommunikációs szolgáltatások, ingatlan) irányuló tőkebefektetések összege és aránya. Ez pedig azt valószínűsíti, hogy az FDI-beáramlások nem csak az áruforgalom növekedéséhez, de a szolgáltatáskereskedelem dinamizálódásához is hozzá fognak járulni.

A jövő kérdése, hogy a világgazdaságban rendelkezésre áll-e az a tőkeállomány, illetve azok a profitabilis beruházási lehetőségek, amelyek a múltban a dinamikus FDI-áramláshoz vezettek. Szintén kérdéses, hogy a megindult relokációs és dezinvestíciós folyamatok, a további összeolvadások és vállalatfelvásárlások, az új piacok meghódítása általi profitnövelési lehetőségek, a versenyképességet növelő kiszervezések, a fogadó országok tőkeliberalizációs politikája mennyiben dinamizálják a tőkeforgalmat s ezen

keresztül a világkereskedelmet. Az UNCTAD becslése szerint (*World Investment Report...*) rövid távon, az elkövetkező néhány évben számítani lehet az FDI beáramlás további növekedésére a gazdasági növekedés és a vállalati profitok magas szintje, valamint a tőkeforgalom további liberalizálása következtében. Ugyanakkor bizonyos tényezők (például az olajárak magas szinten maradása, a növekvő kamatlábak és az inflációs nyomás, valamint a növekvő gazdasági egyensúlytalanságok, illetve helyi politikai feszültségek, válsággócok) akadályozhatják a tőkeforgalom növekedési ütemének emelkedését, s ezáltal az áru- és szolgáltatáskereskedelem dinamizálódását.

d) A világkereskedelem további növekedésében, illetve a növekedés megtorpanásában igen fontos szerepet játszik a nemzetközi kereskedelem **WTO** általi szabályozása, s középtávon a Dohai Forduló lezárulása vagy kudarca. 2005-ben még úgy látszott, hogy a 2001-ben megindult Dohai Fordulót - több megtorpanás után - talán 2006 végére sikerül befejezni s rendelkezései 2007-től már dinamizálhatják is a világkereskedelmet. Ma már – 2007 elején – tudjuk, hogy ez nem következett be, s miután 2006. júniusában megszakadtak a tárgyalások, kérdéses, hogy egyáltalán sikerül-e lezárni a fordulót.

A kudarc alapvető oka, hogy az immáron 150 tagot számláló WTO-ban egyre inkább felszínre törnek az érdekellentétek mind az egyes napirendi pontokat, mind pedig azok kezelését illetően. Az érdekellentétek egyrészt a fejlett országok csoportján belül is élesek s leginkább az Európai Unió és az USA érdekütköztetésében nyilvánulnak meg, főleg az agrárliberalizáció kérdését illetően. Továbbra is érdekellentétek jellemzik a fejlett és a fejlődő országok kapcsolatrendszerét: a fejlődő országok ugyanis csak akkor hajlandóak iparcikk- és szolgáltatás-piacukat jobban megnyitni, ha a fejlett országok csökkentik piactorzító agrártámogatásaikat és megnyitják agrárpiacukat. Mára a fejlődő országok legfőbb érdekképviselőjévé az Argentína, Brazília, Kína, India vezette G-20-ak váltak. Ráadásul a WTO-tagság zömét kitevő fejlődő országok sem egységesek, s ezt a fejlett országok igyekeznek saját érdekeiknek megfelelően kihasználni. A helyzetet csak tovább bonyolítaná, ha Oroszország, esetleg Ukrajna még a Dohai Forduló lezárulása előtt WTO-taggá válna. Ennek valószínűségét a forduló elhúzódása és az orosz tagsággal szembeni amerikai ellenállás enyhülése növeli.

Amennyiben az egymásnak feszülő érdekeket sikerül a tárgyalásokon közös nevezőre hozni, akkor a Dohai Forduló az alábbi területeken tudná a világkereskedelem növekedését elősegíteni:⁷

- * Az **ipari termékek** és késztermékek forgalmát csak kismértékben dinamizálná a várható vámcsökkentés, hiszen ezen termékek vámjai már így is elég alacsonyak, bár vannak vámcúcsok. Ugyanakkor az Uruguayi Forduló ellenére is meglévő nem tarifális akadályok (antidömping eljárások, kiegyenlítő vámok, engedélyezés, technikai jellegű intézkedések, környezetvédelmi előírások, címkézés, élelmiszerbiztonsági, állat- és növényegészségügyi intézkedések stb.) bontása egyértelműen dinamizáló hatással járna, elsősorban azon versenyképes (zömében fejlődő) országok piacra jutását segítené elő, akik ezen akadályok miatt nem tudták exportjukat növelni.
- * Valamivel radikálisabb változás várható a világ **agrárkereskedelmében**. A vámcsökkentés, a vámcúcsok lenyесése, a vámharmonizáció, a vámkvóták kiterjesztése ugyancsak a piacra jutást segítené elő, míg az EU által szorgalmazott nem-kereskedelmi megfontolások (non-trade concerns) figyelembevétele a fenti hatásokat gyengítené. A versenysemlegesség elvét szolgálná az exporttámogatások 2013-ig tervezett fokozatos felszámolása. Ez a fejlett országok versenyelőnyét csökkentve segítené elő egyéb agrárországok piacra jutását. Még kérdéses, hogy milyen mértékben fogják csökkenteni a különböző típusú belső agrártámogatásokat: az azokat alkalmazók (például az EU és az USA), akik a minél kisebb csökkentésben és a kis kapuk nyitva hagyásában érdekeltek, míg a belső támogatásokkal kevésbé élő országok (a Cairns-csoport tagjai) a támogatások jelentős csökkentésében érdekeltek. Ez az a terület, ahol Magyarország a megállapodás kárvallottja lehet: egyrészt az exporttámogatások felszámolása érzékenyen érintené a termelését növelni tudó, de értékesítési gondokkal küzdő magyar mezőgazdaságot, másrészt az EU-hoz újonnan csatlakozott magyar agrárium nagyban számít(ott) azokra a fokozatosan növekvő támogatásokra,

⁷ A dinamizáló hatással szemben azonban nem lehet túlzó várakozásokkal élni, hiszen az Uruguayi Forduló rendelkezései nyomán már 1995 és 2000 között is jelentős mértékben liberalizálódott a nemzetközi kereskedelem multilaterális szabályozása.

amelyeket a WTO-megállapodás nyomán majd nekünk is fokozatosan csökkenteni kell.

- * A harmadik jelentős változást hozó terület a **fejlődő országok** világkereskedelmi szerepe. Az immáron 150 tagot számláló WTO tagságának zöme fejlődő ország, akik maguk számára “speciális és differenciált kezelés”-t igényelnek. Ennek “legradikálisabb” formája a vám- és vámkvóta-mentes piacrajutás biztosítása a 49 legkevésbé fejlett fejlődő országok termékei számára, amit az EU 2009-től kíván megvalósítani. A többi fejlődő ország – a speciális kezelés értelmében – hosszabb végrehajtási időt kapna az összes kötelezettség vonatkozásában, kisebb mértékű vám- és támogatáscsökkentési kötelezettséget, alacsonyabb szintű piacnyitást a számukra érzékeny termékek esetében, teljes liberalizálást a trópusi termékek vonatkozásában s a kereskedelmi preferenciák erodálódásának figyelembevételét.
- * A Dohai Fordulón is folytatódni fog a **szolgáltatáskereskedelem** további liberalizációja, ami – a szolgáltatásoknak a GDP-n belüli növekvő részarányával együtt – azt valószínűsíti, hogy a korábbi évek tendenciáihoz hasonlóan a szolgáltatáskereskedelem növekedési üteme meg fogja haladni a termékkereskedelmét. Különösen a kommunikációs, információs és pénzügyi szolgáltatások, valamint az egyéb (menedzseri, reklám, professzionális és technikai jellegű) szolgáltatások forgalma fog dinamikusan nőni.

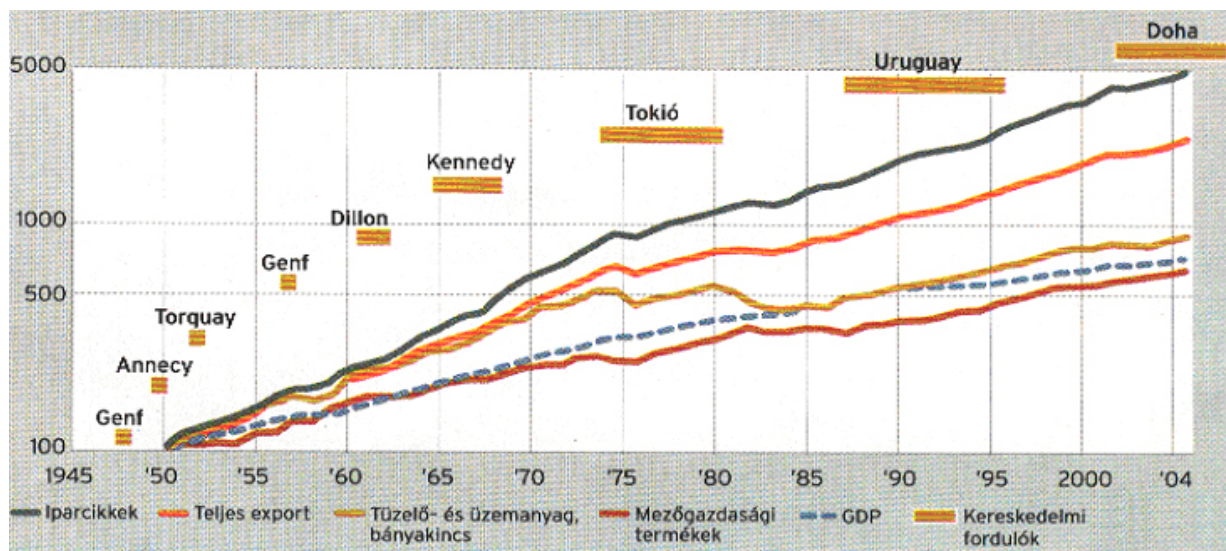
e) Habár bízunk a nemzetközi kereskedelem szabályozásának a multilateralizmus felé való további elmozdulásában, figyelmeztető jel, hogy a GATT 1948-as létrejötte óta 205 regionális kereskedelmi megállapodást kötöttek, amelyek közül 2005-ben 186 még mindig érvényben volt s az utóbbi időszakban határozott tendencia mutatkozik a **bilaterális vagy regionális kereskedelmi megállapodások** felé való elmozdulásra. Ebből következik, hogy a világkereskedelem egy jelentős része (mintegy 80 százaléka) kereskedelmi régiókon belüli kereskedelem, ún. intraregional trade, ami harmadik országok számára diszkriminatív.

S amennyiben a Dohai Forduló nem zárul le időben vagy nem jár kellő sikerrel, akkor ez a tendencia tovább erősödik, ami a nyitottság ellenében a zártság, a liberalizmus helyett a protekcionizmus erősödését hozhatja magával. Ez pedig a gazdasági növekedési

ütem csökkenéséhez vezethet, ha elfogadjuk azt a tételt, hogy a nyitottság gazdasági növekedést generál. S amennyiben a gazdasági növekedési ütem a vártnál alacsonyabb lesz, akkor a világkereskedelem bővülési üteme is kisebb lesz az előrejelzettnél.

5. ábra

A világkereskedelem és a világ összesített GDP-jének alakulása

Forrás: WTO

3) Magyarország külgazdasági mozgástere

A világgazdasági környezet várható alakulása alapvetően határozza meg a magyar külgazdaság, s ezen belül is az áru- és szolgáltatásforgalom alakulását. Az országnak vitális érdeke a nemzetközi munkamegosztásban való részvétel, a növekvő nyitottságból és a globalizáció elmélyedéséből fakadó előnyök kihasználása és a negatív hatások kivédése. A fentiekben bemutatott tendenciákból az alábbiak következnek a magyar külgazdasági stratégia számára:

- * a világkereskedelem várható dinamikus növekedése további **impulzusokat** adhat a magyar gazdaság növekedése számára;
- * habár Magyarország aligha lesz képest jelentős mértékben növelni világkereskedelmi **súlyát**, a jelenlegi pozíció (36-37. hely) megtartása is komoly erőfeszítéseket igényel;
- * számolni kell azzal, hogy a verseny mind az EU-ban, mind a harmadik országok piacán, mind pedig a belső piacunkon erősödni fog, ami a versenyképesség növelését teszi szükségessé;

- * mivel várhatóan a **szolgáltatáskereskedelem** bővülése középtávon továbbra is meg fogja előzni az árucere-forgalom növekedését, ezért Magyarországnak is nagyobb hangsúlyt kellene helyeznie a már eddig is pozitív szaldóval záró szolgáltatáskereskedelem élénkítésére (turizmus, magas hozzáadott értékű szolgáltatások);
- * annak következtében, hogy Magyarország exportbevételeinek generálásában meghatározó szerepet játszik a **külföldi tőke** és a **multinacionális vállalatok**, az ország exportteljesítménye alapvetően ezen tényezőktől függ, vagyis Magyarország külgazdasági teljesítményét a múltbelinél kevésbé fogja a nemzetgazdaság teljesítménye meghatározni; ugyanakkor a gazdaság teljesítménye alapvetően határozza meg tőkevonzó és tőkemegtartó képességét;
- * mivel jelenleg külkereskedelmünk jelentős része (2005-ben importunk közel 70 százaléka s exportunk 76 százaléka) az **EU-24**-ekkel bonyolódik⁸, ez erőteljesen behatárolja mozgásterünket, s komolyabb kihívások elé csak az agrárexport esetében állítja a magyar gazdaságot; ugyanakkor az EU-viszonylat (s ezen belül is a régi tagországokkal folytatott kereskedelem) a még mindig pozitív kereskedelmi mérleg következtében hozzájárul a magyar külgazdasági egyensúly megteremtéséhez;
- * a fentiekből következik, hogy az import oldalán kívánatos, az export esetében pedig szükségszerű lenne – különösen az agrártermékek vonatkozásában⁹ – a **relációs struktúra diverzifikálása**, az EU-függés csökkentése és ígéretes piacok meg- vagy visszahódítása;
- * a nagyfokú EU-integrálódás másként értékelendő egy liberális s másként egy protekcionista világgazdasági környezetben: az előbbi esetben inkább behatároltságot, az utóbbi esetben pedig inkább védernyőt jelentene; ha az elkövetkezendő években a világgazdaságban a protekcionizmus kerekedik felül, akkor a magyar gazdaságot egy protekcionista EU aligha tudja „felpörgetni”, míg ha a liberalizmus győz, akkor ez mind az EU-t, mind pedig a magyar gazdaságot dinamizálhatná;

⁸ A további bővülésekkel ez a részarány csak növekszik.

⁹ 2005-ben ugyanis agrárimportunknak csak 70 százaléka irányult az EU 24-ekbe, míg agrárimportunk közel 90 százaléka származott onnan.

- * szintén csökkenti mozgásterünket, hogy a WTO-tárgyalásokon a magyar fél az EU-érdekeknek megfelelően kénytelen cselekedni.

Hivatkozási jegyzék¹⁰

Kiss, Judit (2005): A fejlődő országok a világkereskedelemben, *Külgazdaság*, XLIX. évfolyam, 2005/7-8. szám, pp. 61-81.

Konjunktúrajelentés 2006/4, KOPINT-DATORG, 2006. december

A magyar gazdaság 2010-2015, ECOSTAT, Budapest, 2001, 82 pp.

Opening economies succeed. More trade boosts growth, Deutsche Bank Research, November 11, 2005, Frankfurt am Main, 24 pp.

World Economic Outlook, 2006 September, IMF, Washington 2006

World Economic Situation and Prospects 2007,

World Investment Report, 2006, UNCTAD, 2006, New York és Geneva

World Trade Report, 2006, WTO, Geneva

¹⁰ File-név: Világker-KJ-2007-Göncz